

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

► TÜSEV YASAL ÇALIŞMALAR DANIŞMA TOPLANTISI

16.05.2014

ODTÜ Vişnelik Tesisleri, Ankara

Toplantı Türü	: TÜSEV YASAL ÇALIŞMALAR DANIŞMA TOPLANTISI
Tarih	: 16 Mayıs 2014
Yer	: Ankara, Türkiye

TÜSEV Yerel İstişare Toplantıları

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), 1993 yılında aralarında Türkiye’nin önde gelen vakıf ve derneklerinin bulunduğu 23 sivil toplum kuruluşu tarafından üçüncü sektörün yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. TÜSEV, STK’lar için daha destekleyici bir yasal ve mali ortam yaratılması, STK’lara stratejik ve etkin kaynak aktarımının sağlanması, kamu, özel sektör ve üçüncü sektör arası işbirliğinin teşvik edilmesi, uluslararası topluluğun ülkemiz üçüncü sektörünü tanıması ve işbirlikleri kurması, sivil toplumla ilgili araştırma projelerinin hazırlanması, bu araştırmaların sivil toplum paydaşlarının gelecek faaliyet ve programlarında yol gösterici şekilde kullanılması konularında çalışmalar yapmaktadır.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM) ve Yaşama Dair Vakıf (YADA) ile birlikte Haziran 2012 itibarıyla “Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi” projesini gerçekleştirmektedir. Türkiye’de çoğulculuğu ve Avrupa ile bütünleşmenin değerlerini destekleyen güçlü demokratik kurumların ve sivil toplumun var olmasını sağlamayı hedefleyen proje kapsamında TÜSEV, yasal çalışmalar ve sivil toplum kamu işbirliğini hedef alan aktiviteler gerçekleştirecektir. Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu rapor Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Projede öngörülen faaliyetlerden bir tanesi, Türkiye’de sivil toplumun aktif katılımının sağlanması amacıyla, örgütlenme özgürlüğüne dair yasal değişiklik önerileri raporunun hazırlanmasıdır. İlgili rapor, Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezinden Dr. Ulaş Karan ve Uzman Gökçeççek Ayata tarafından uzun bir araştırma süreci sonunda hazırlanmıştır. Raporla, **uluslararası insan hakları hukukunda yer alan örgütlenme özgürlüğüne ve onunla bağlantılı olarak gündeme gelen ifade özgürlüğü, bilgi edinme hakkı, toplanma özgürlüğü, nefret söylemi ve adalete erişime ilişkin standartlar** ile Türkiye’deki birincil mevzuat karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Bu karşılaştırmaya dayanarak, örgütlenme özgürlüğü kapsamında gündeme gelen belirli konular dahilinde Türkiye hukukunda bu konularla ilgili yasal iyileştirme önerileri de raporda dikkate sunulmaktadır.

Hazırlanan raporu STK’ların görüş ve önerilerine açmak amacıyla TÜSEV farklı illerde danışma toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantıların ikincisi **16 Mayıs 2014’te Ankara’da** gerçekleştirilmiştir.

Toplantı Gündemi

Program:

10.00 – 10:15 Açılış

10.15 – 11:30 Sunum: “Sivil Topluma Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler Raporu” ve Görüş Paylaşımı

Katılımcılar

Toplantıya Adıyaman, Ankara, İstanbul ve Mersin’den 7 STK’dan 10 temsilci katılmıştır.

	Kurum	Şehir
1	Haydi Tut Elimi Derneği	İstanbul
2	Göç Vakfı	Mersin
3	Pozitif Gelişim ve Girişim Derneği	Adıyaman
4	Kafkas Dernekleri Federasyonu	Ankara
5	Yaşama Dair Vakfı	Ankara
6	Yaşam Evi Kadın Dayanışma Derneği	Ankara
7	İnsan Hakları Derneği	Ankara

Toplantı interaktif bir görüş paylaşımı şeklinde gerçekleştirilmiştir. Kapsamlı raporun farklı başlıklar altında toplanmış bulguları kısaca paylaşıldıktan sonra, her bir başlık altında sadece

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu rapor Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

raporda kapsanmış bulgulara dair değil, mevcut olması halinde raporun dikkate almadığını düşündükleri sorunlar ve önerileri sorulmuş ve görüşleri alınmıştır. Katılımcılar, ağırlıklı olarak sorunlarını paylaşmışlar, yer yer önerilerini de dile getirmişlerdir. Aşağıda toplantıda paylaşılan görüşlerin bir özeti sunulmaktadır.

Kuruluş, Üyelik, Sona Erme, Tescil ve Tüzüğe dair Sorunlar

Kuruluş:

- Sivil toplum faaliyeti yürütebilmek için kayıt olma zorunluluğu olması, gönüllü faaliyetleri kısıtlıyor. Toplumda STK’ların “yardım ve sadaka toplayıcıları” olduklarına dair bir algı ” ve/ya örgütlü faaliyetlere karşı önyargılar olması sebebiyle, insanlar doğrudan üye olmak noktasında temkinli davranabiliyorlar. Aynı kişiler, esnek formlar dahilinde gönüllü olarak, farklı sivil toplum faaliyetlerine katılmak noktasında istekli olsalar da, kayıt olma zorunluluğu bu katılım isteği üzerinde önünde caydırıcı etki yaratabiliyor.
- STK’lar mevzuata dair çok temel sorunlar karşı karşıya. Türkiye mevzuatında bir sivil toplum tanımı yok. Buna benzer olarak sosyal girişim vb. başka örgütlenme form ve modelleri de tanımlanmış değil.
- Dernek kuruluş sürecinin bürokrasisi ve gereklilikleri çok fazla. Bu sebeple kuruluş aşamasına dair yükümlülükler genelde kağıt üzerinde yapılıyor. Örneğin, kurucu sayısının, zorunlu organların ve zorunlu organlarda yer alacak üye sayısının yüksek olması sebebiyle, kurullara üye bulmakta zorlanılıyor.
- Yine kuruluş aşamasında karşılaşılan adres bildirme zorunluluğu, aynı adresi paylaşmıyor olmak, kat maliklerinin tümünün onayının alınması gerekliliği bir çok yeni kurulacak dernek için sıkıntı yaratıyor.

Silahlı Kuvvetler, Emniyet ve Diğer Kamu Görevlilerinin Üyelikleri:

- Özellikle kamu çalışanlarının örgütlenme özgürlükleri mevzuat aracılığıyla uluslararası standartlara aykırı olacak şekilde kısıtlanmış durumda. Yaşanan örneklerden bir tanesi, istişare kurulundaki bir emniyet görevlisinin kurulda görev almasının kanunla yasak olduğunu öğrenince istifa etmek durumunda kalması Oysa ki ilgili derneğin çalışma alanı söz konusu olduğunda böylesi bir doğrudan katılım çok elzem bir ihtiyaç.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu rapor Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Diğer:

- Benzer olarak Türkiye’de örgütlenme özgürlüğü alanında uzmanlaşmış dernekler ve vakıflar hukuku çalışan hukukçular bulmak da neredeyse imkansız durumda. Var olan az sayıda hukukçudan destek alınabilmesi açısından da, derneklerin çoğunun bu kimselere ulaşabilseler de uzmanlık ücreti ödeyecek bütçeleri bulunmamakta.

Faaliyetler, Yönetim, Organlar, Denetim, Cezalar, Fon Geliştirme ve Kamu Yararı Statüsüne dair Sorunlar

Yönetim:

- Dernek üyelerinin derneğin profesyonel çalışanı olarak ücret almalarında da mevzuat sıkıntı yaratıyor. Ancak aynı kısıtlama derneğin yönetim kurulu için geçerli değil. Bu durumun yol açtığı başka bir sıkıntı da, AB başta olmak üzere uluslararası fon kuruluşlarının “çıkar çatışması” kuralları ile uyumlu olmayan uygulamalara yol açabiliyor olması. Uluslararası fon kuruluşları, insan kaynakları istihdamı noktasında, STK’ların karar alma mekanizmalarında yer alan (başta başkan olmak üzere) kişilerin kendi uyguladıkları hibe projelerinde projeden ücret alabilecekleri uzun zamanlı iş sözleşmelerini çıkar çatışması yaratabileceği sebebiyle (yönetim kurulunun hem istihdam edin hem de istihdam edilen olması durumu) genellikle kabul etmemektedirler. Ayrıca böylesi bir durum, hesap verebilirlik noktasında da sorun yaratabilmektedir.

Öneri: Dolayısıyla ilgili yasa maddesinin katılımcı bir şekilde ve sorunlar ele alınarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Denetim ve Cezalar:

- Yürütmeye dair küçük değişikliklerin bildirimini yapılmaması ve/ya geç yapılması durumunda uyarı verilmeden STK’ların kısıtlı bütçelerine oranla büyük para cezaları kesiliyor olması da bir başka sorun alanı olarak öne çıkıyor. Örneğin adres değişikliğini yasal mevzuatın belirlediği süre dahilinde bildirim yapmayan bir dernek 350 TL ceza ödemek durumunda kalabiliyor.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu rapor Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Benzer şekilde, zorunlu defterler ve içerikleri konusu da STK’lar için ciddi bir bürokratik yük yaratıyor. Örnek olarak, başkanlık değişimini karar defterine yazmayı ihmal eden bir dernek 500 TL para cezasına çarptırılabilir. Evrak kayıt defteri noktasında ise, hangi belgelerin deftere kayıt edileceği bilgisi (örneğin e-posta yazışmalarının kayıt edilip edilmeyeceği) idarenin yorumuna açık olduğu ve dernekler tarafından net olarak bilinmediği için sorunlar çıkıyor ve idari ve hatta adli cezalarla karşılaşılabilir.

Bağış Toplama:

- Tüm STK’ların hem fikir oldukları bir başka sorun alanı ise mevzuatta STK’ların kaynak geliştirmesinin önündeki engeller. STK’lar bağış ve aidat toplamakta çok zorlanıyorlar. Yardım toplama ise kanunla ciddi anlamda sınırlandırılmış durumda. Örneğin, derneklerin en çok ihtiyacını çektikleri idari gider masraflarını karşılamak üzere yardım toplamaları söz konusu olamıyor.
- İzin alındığında ise yardım toplama faaliyeti çok dar bir zaman çerçevesinde ve sadece valilik tarafından izin verilen konuya dair kaynak geliştirmek üzere gerçekleştirilebilir. Örneğin, cinsel istismara uğramış kız çocuklarına burs kampanyası için bir yıl sürmesi planlanarak yapılan yardım toplama izni başvurusuna valilik tarafından sadece altı aylık izin veriliyor ve bu durum “Toplayamazsanız o zaman altı ay daha veririz.” gibi bağlayıcılığı veya somut kriterleri olmayan ifade ve kararlarla geçiştirilebilir.
- Aynı kanun çerçevesinde STK’ların herhangi bir platformda yardım veya bağış toplamak amaçlı banka hesap numaralarını paylaşmaları dahi mümkün olamıyor.

Kamu yararı statüsü

- Kamu yararı statüsü, Bakanlar Kurulu kararıyla verildiği için hem çok uzun süren hem de siyasi kararların etkisiyle sonuçlanan, yoruma açık bir şekilde çok az STK’a tanınıyor.

Kamusal Destek

- Kamunun sivil topluma desteği konusunda da sıkıntılar ve kısıtlamalarla karşı karşıya kalınıyor. Belediyelerin desteği aynı katkılarla sınırlandırılmış durumda. Buna kıyasla bakanlıklar STK’larla proje bazlı ortaklıklara gidebiliyorlar, ancak proje giderlerine

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu rapor Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

yapacakları katkı giderlerin yüzde ellisi ile sınırlandırılmış durumda. Bu tip ortaklıkların hangi STK’larla yapılacağına dair süreçlerin ise şeffaf yürüdüğünden bahsetmek mümkün olmuyor.

Öneri: Destek sağlanacak projelerin, STK’ların seçimi ve projenin yürütülmesine dair süreçler bağımsız denetçiler tarafından denetlenmelidir.

Diğer:

- Özel sektörün sivil topluma kaynak yaratmasına veya aktarmasına imkan yaratacak ve teşvik edecek mevzuat düzenlemeleri çok eksik ve yetersiz.

Kamu- STK İlişkilerini Düzenleyen Mevzuata dair Sorunlar

- Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Yönetmeliği kamu kurumlarının yasa hazırlanması süreçlerinde STK’lara danışma süreçlerini düzenlemekte yetersiz kalıyor. Yönetmelik kamunun STK’lara danışmasını tamamen kamu kurumlarının inisiyatifine bırakmasının yanında, STK’ların 30 gün gibi kısa bir süre içerisinde görüş vermesini de mecbur kılıyor.
- Kamu kurumları, kamu politikası üretme süreçlerinde hakların öznelerine danışmaktan kaçınıyor. Örneğın, eğitim politikaları Türkiye’de en değişken kamu politikası olmalarına rağmen karar alma süreçlerinde öğretmenlerin görüşleri alınmıyor; bilgi ve deneyimlerinden faydalanılmıyor.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu rapor Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.